

/ Kansen voor samenhang in de vakken

ALLES HANGT SAMEN

Als Lissa Brugmans bij wereldoriëntatie de Tweede Wereldoorlog behandelt, geeft ze tegelijkertijd les in rekenen en taal. Haar leerlingen vinden deze manier van les krijgen geweldig: “Ze staan allemaal aan.” Ook Karianne Djoyoadhiningrat-Hol van SLO is groot voorstander van het aanbrengen van samenhang tussen wereldoriëntatie en taal en/of rekenen. Met collega’s en het onderwijsveld heeft ze een stappenplan *Kansen voor samenhang* ontwikkeld waarmee leerkrachten zelf aan de slag kunnen.

Bewust, betrokken en betekenisvol. Dat is de visie op onderwijs van De Bolster in Sint-Michielsgestel, waar Lissa Brugmans leerkracht is van groep 8. Elke les die ze geeft moet voldoen aan 'de drie b's'. Lissa: "Zijn de leerlingen zich bewust van het belang om die grafieken te snappen? Zijn ze betrokken in de zin van een actieve houding? En heeft de les betekenis voor hun eigen leven? Dat zijn de vragen die we ons continu stellen, want ze moeten weten waarom ze iets leren. Ik wil niet dat ze een tekst lezen zonder werkelijk te weten wat er staat. En als de naam Westerbork voorkomt in een tekst over de Tweede Wereldoorlog, hoop ik dat ze de behoefte hebben om op te zoeken waar dat ligt. Ook ga ik in mijn lessen in op dingen die in hun leefwereld spelen. Zo verwerk ik bijvoorbeeld de twee minuten stilte op 4 mei in een les over de Tweede Wereldoorlog."

Iets in zijn schild voeren

Zo geeft Lissa het liefste les: ze wil haar leerlingen niet alleen 'hardcore' kennis bijbrengen, maar ook, zoals zij dat noemt, "hen vormen als persoon, iets meegeven om de wereld mee in te gaan." Met haar 20 jaar ervaring heeft ze ondervonden dat je dit het beste kunt doen door verschillende vakken in samenhang aan te bieden. Ze past dit principe toe door bijvoorbeeld de taal te verweven met wereldoriëntatie. "De leerlingen moesten twaalf spreekwoorden leren. In een les over de Tweede Wereldoorlog vonden ze onder meer het spreekwoord 'iets in zijn schild voeren' van toepassing op wat er toen gebeurde. Ze interpreteerden het als dat de verschillende partijen van elkaar niet wisten wat ze plan waren."

"Als je als mens een verantwoordelijke keuze wilt maken, heb je meer nodig dan alleen kennis"

Meer dan kennis alleen

Karianne Djoyoadhiningrat-Hol van SLO juicht samenhang tussen wereldoriëntatie en taal en/of rekenen in het primair onderwijs toe. Ze is curriculumontwikkelaar en expert natuur, wetenschap en technologie. Vanuit SLO werkte ze onder andere aan het voorstel Mens & Natuur van Curriculum.nu, dat de basis is voor het bijstellen van de kerndoelen. "We werken niet alleen vanuit kennis, maar ook vanuit de mondiale vraagstukken op het gebied van onder andere gezondheid en duurzaamheid. De huidige coronapandemie en hoe we daar mee om gaan is bijvoorbeeld zo'n vraagstuk. Als je als mens een verantwoordelijke keuze wilt maken, bijvoorbeeld of je je laat vaccineren tegen corona, op welke partij je stemt bij verkiezingen of hoe je omgaat met je eigen afval, heb je meer nodig dan alleen kennis. Het aflezen en interpreteren van grafieken kan van pas komen bij de grafieken die je

in het coronanieuws tegenkomt. En tekstbegrip helpt om bijvoorbeeld te snappen wat duurzaamheid inhoudt en hoe je daar zelf aan kunt bijdragen. Het zijn vaardigheden die, naast kennis, nodig zijn om feiten van fictie te kunnen onderscheiden. Door samenhang van jongs af aan al toe te passen, help je kinderen om de wereld om hen heen in samenhang te begrijpen en uiteindelijk zelf verantwoordelijke keuzes te kunnen maken."

"Taal of rekenen combineren met wereldoriëntatie is nog niet vanzelfsprekend"

Inspirerende voorbeelden

Om te verkennen hoe je samenhang in het po het beste kunt aanpakken, deed SLO niet alleen literatuuronderzoek, maar is ook gewerkt met enkele pilotscholen. Daarnaast worden goede praktijkvoorbeelden in de gaten gehouden. Karianne: "Steeds meer scholen werken thematisch en benutten kansen om vakken binnen wereldoriëntatie samen te voegen. We zien vaker scholen, zoals De Bolster waar Lissa werkt, die taal of rekenen combineren met wereldoriëntatie. Dat is alleen nog niet zo eenvoudig. Daarom hebben we op onze website inspirerende voorbeelden gemaakt en verzameld."

De juiste vragen

SLO heeft bovendien met een aantal pilotscholen een stappenplan ontworpen om scholen te helpen om in samenhang te leren werken. Karianne: "Hoewel er wel steeds meer vanuit thema's wordt gewerkt, volgen scholen toch nog steeds vooral methodes. Tegelijkertijd blijkt uit onderzoek dat leerkrachten heel graag willen leren hoe ze wereldoriënterende vakken met rekenen en/of taal kunnen combineren. Met het stappenplan helpen wij leerkrachten om zichzelf de juiste vragen te stellen om samenhang in hun onderwijs aan te brengen, of dat nu vormgegeven wordt vanuit de actualiteit, een methode of een project."

Beginnende leerkrachten

Het stappenplan, dat je kunt downloaden van de website van SLO, bestaat uit vier stappen. Bij elke stap staat een aantal hulpvragen die de leerkracht helpen om de stap te formuleren. Zo staat er bij stap 1 ('Start vanuit de wereldoriëntatie') de hulpvraag 'Werk je vanuit de methode, vanuit de actualiteit of gaat het bijvoorbeeld om een zelfontwikkelde les binnen een project?' Op verzoek van SLO heeft Lissa het stappenplan getest. "Het hielp mij om na te denken over de vraag 'Waar wil ik met mijn les naartoe?' Want je wilt niet dat het te breed wordt," zegt ze. "Maar ik vind het veel werk om het stappenplan daadwerkelijk helemaal in te vullen. Ik gebruik die tijd liever »

om mijn lessen voor te bereiden.” Lissa heeft ook bij beginnende leerkrachten op haar school gepeild wat ze van werken in samenhang vinden. “Voor hen voelt het werken met methodes en het directe instructiemodel fijner en veiliger. Ze willen nog niet te veel combineren en doen graag één ding tegelijk, om zeker te weten dat ze alle doelen aantikken.”

Voorbeelden online

Karianne is blij met de reactie van Lissa. “Ze is een ontzettend ervaren leerkracht met veel interesse in samenhang. Dan snap ik wel dat ze dat stappenplan op een andere manier gebruikt. Ik vind het ook heel interessant om te horen dat beginnende leerkrachten werken in samenhang te ingewikkeld vinden. Het is ook logisch en belangrijk dat ze eerst ieder vak afzonderlijk goed in de vingers willen krijgen. Zodra er bij hen na verloop van tijd wel de behoefte om te combineren ontstaat, kunnen wij hen daarbij helpen.” Als Lissa een beginnende leerkracht zou zijn, zou ze het fijn vinden als er al een ingevuld stappenplan zou zijn, met daarin bijvoorbeeld een voorbeeld van hoe je taal en wereldoriëntatie kunt combineren, zegt ze. “Dan heb je een houvast op weg naar je eerste les.” Wat dat betreft is er goed nieuws voor Lissa en andere leerkrachten die meer samenhang in hun onderwijs willen, want SLO heeft inmiddels meerdere voorbeelden online staan.

Krakende hersenen

Als leerkracht leren werken in samenhang is natuurlijk één ding, of het aanslaat bij de leerlingen is een ander. Op de Bolster is het in ieder geval een groot succes, vertelt Lissa. “De kinderen vinden het geweldig. Ze zijn heel betrokken en doordat de werkwijze veel actiever is, kunnen ze hun aandacht veel langer vasthouden. Ze staan allemaal aan, je hoort hun hersens kraken.” Lissa geeft nog een voorbeeld van hoe ze wereldoriëntatie

met, in dit geval, rekenen combineert. “Aan de hand van een topografische kaart van Europa, waarop je ziet hoe de Duitse inval in de Tweede Wereldoorlog verliep, moeten de leerlingen onder meer de schaal bekijken. Ik merk dat ze deze invulling van de rekenles veel leuker vinden, ook omdat ze eigenlijk niet in de gaten hebben dat ze met rekenen bezig zijn.” De Bolster is vast van plan op deze manier te blijven werken, al zijn nog niet alle leerkrachten ervaren genoeg om, zoals Lissa, én rekenen, én taal, én begrijpend lezen, én wereldoriëntatie te combineren. “Maar ze kunnen beginnen met bijvoorbeeld alleen rekenen en wereldoriëntatie,” zegt Lissa.

“Ze staan allemaal aan, je hoort hun hersens kraken”

Kansen pakken

Het stappenplan is vrij recent gelanceerd. Karianne: “Vanwege de coronamaatregelen hebben we nog niet zoveel praktijkervaringen opgehaald als we hadden gewild. Tijdens het webinar in de NOT-week is het aan een groot aantal bezoekers gepresenteerd en daar werd enthousiast gereageerd. Ook in een rondetafelgesprek met pabodocenten is het stappenplan gepresenteerd. Nu is de tijd aangebroken dat leerkrachten en pabodocenten maar ook uitgevers het werken in samenhang verder oppakken en gebruiken bij het maken en geven van lessen. We hopen dat zoveel mogelijk leerkrachten in Nederland kansen voor samenhang leren zien en durven te pakken.”

Meer informatie, inspirerende voorbeelden en het stappenplan **Kansen voor samenhang:** www.slo.nl/thema/meer/samenhang-primair-onderwijs